

Gottfried von Straßburg'un *Tristan* Adlı Eserinde Yer Alan ›Minnetrank‹ Kavramının İşlevi Üzerine

On the Function of the ›Minnetrank‹ Concept in Gottfried von Straßburg's Tristan

Doç. Dr. Habib Tekin ¹

Öz

Söz konusu çalışmada Gottfried von Straßburg'un eski Alman başyapıtlarından biri olan *Tristan*'daki iki baş karakter Tristan ve Isolde arasındaki aşkın kökeni incelenecektir. Seçilen eser, 'Minne'nin tanımı, gelişimi ve işlevi dönemin diğer eserlerinden farklı olduğu için Orta Çağ eserleri arasında özel bir anlam taşımaktadır. İşin dönüm noktası özellikle 'Minnetrank' sahnesi ile gündeme gelmiştir. Bu sebeple öncelikle 'Minnetrank'ın eserdeki işlevi ve konumu ele alınacaktır.

Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, Minnetrank iksir sahnesinden önce Tristan ve Isolde arasında sözde 'Minne'in başlayıp başlamadığını ve başladıysa ne zaman ve nasıl başladığını göstermektir. Sonuç olarak 'Minnetrank'ın konumu, tanımı ve iksiri, iksirin çeşitli işlevleri okuyucuya gösterilecektir.

İki bölümden (teorik ve analiz) oluşan çalışmanın birinci bölümünde 'Minnetrank'ın Gottfried von Straßburg'un eserindeki konumu, tanımı ve iksir sahnesine yer verilecektir. Daha sonra iksirin çeşitli işlevleri ele alınacaktır. İkinci bölüm olan analiz kısmında Minne'nin iksir öncesi durumu metinden seçilen bölümlerle analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Orta Çağ Şiir Romanı, Gottfried von Straßburg, Minne, Aşk İksiri

Makale Türü: Araştırma

Abstract

In this study, the origin of the love affair between the two protagonists Tristan and Isolde in Gottfried von Straßburg's one of the old German masterpieces, *Tristan*, will be examined. The selected work has a special meaning among his contemporaries because the definition, development and function of 'Minne' differ from other works of the period. The turning point of the work came to the fore especially with the 'Minnetrank' scene. For this reason, first of all, the function and position of 'Minnetrank' in the work will be discussed.

Therefore, the aim of the given paper is to show *whether* and if so *when* and *how* the so-called 'Minne' started between Tristan and Isolde before the drinking scene of the Minnetrank. Consequently, the position, definition and potion of 'Minnetrank', various functions of the elixir and the potion scene will be shown to the reader.

In the first part of the study, which consists of other two parts, a different perspective will be presented by giving place to the position, definition and potion scene of 'Minnetrank' in Gottfried von Straßburg's work. Then, various functions of the elixir will be discussed. In the second part, Minne's situation before the potion will be analyzed with selected sections from the text.

Keywords: medieval, vers novel, Gottfried von Straßburg, Minne, Minnetrank

Paper Type: Research

¹ Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, habib.tekin@marmara.edu.tr

Atf için (to cite): Tekin, H. (2024). Gottfried von Straßburg'un *Tristan* Adlı Eserinde Yer Alan ›Minnetrank‹ Kavramının İşlevi Üzerine. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(3), 819-832.

1. Giriş

Bu çalışmada, Gottfried von Straßburg'un eski Alman başyapıtlarından biri olan *Tristan* adlı eserindeki iki başkahraman Tristan ve Isolde arasındaki aşk ilişkisinin kökeni incelenecektir. Seçilen eser, çağdaşları arasında özel bir anlam taşımaktadır, zira 'Minne'nin² tanımı, gelişimi ve işlevi, dönemin diğer eserlerine kıyasla farklılık göstermektedir. Metnin yapısı, bununla ilişkili olarak da okurun beklenti ve heyecan noktalarının en üst düzeye ulaştığı an, kolay anlaşılır ya da ayırt edilebilir değildir. Yapıtın dönüm noktası ise 'Minnetrank'³ sahnesi ile özellikle ön plana çıkmıştır. Bu nedenle çalışmada her şeyden önce eserde geçen 'Minnetrank'ın işlevi ve konumu tartışılacaktır.

Teori⁴ ve analiz⁵ bölümlerden oluşan çalışmanın ilk bölümünde Gottfried von Straßburg'un eserinde yer alan 'Minnetrank'ın tanımına ve iksir sahnesine yer verilerek farklı bir bakış açısı sunulacaktır. Ardından iksirin çeşitli işlevlerine yer verilecektir. Bu noktada iksir sahnesinin, aşkın varlığının ve doğuşunun açık bir göstergesi olarak anlaşılması önemlidir. Ancak, Gottfried'in bahsi geçen bu başyapıtında 'Minne'nin işlevini yorumlamak oldukça zordur. Bu nedenle 'Minne'nin daha önce başlamış ve gelişmiş olabileceği varsayımına dayalı kanıt ya da göstergeler irdelenilecektir. Bu sorunları ayrıntılı bir biçimde ele alabilmek için çalışmada ilk olarak Minnetrank'ın işlevi açıklanacaktır. İkinci bölümde ise metinden seçilen kesitlerle Minne'nin iksirden önceki durumu çözümlenecektir. Buna göre, mevcut çalışmanın kilit sorusu 'Tristan ve Isolde'nin birbirine duydukları aşk ne zaman başlamıştır?' şeklindedir.

2. Gottfried von Straßburg'un 'Minnetrank' Kavramı

Gottfried von Straßburg'un 'Minnetrank' kavramı, 'Minne' üzerindeki ayırt edici vurgusu nedeniyle dönem saray şiirlerinden büyük ölçüde ayrışır. Buna göre Straßburg'un 'Minne' anlayışı aşağıdaki gibidir:

Artık yalnızca rasyonel açıklama girişimlerinden kaçan bir olgu değil, ele geçirdiği insanların yaşamlarına farklı, daha derin bir anlam veren bir olgudur. İnsan ancak onun aracılığıyla gerçek kaderine, kendisine ulaşır. (Miksch- Köthner, 1991, s. 34)

Straßburg'un 'Minne' anlayışı her zaman acıyla bağlantılı olarak anlaşılmalıdır zira insanın varoluş yolu "aşktan geçer, daha doğrusu: aşkta acıyı olumlayan bir yaşam biçiminden." (A.g.e., s. 35)

Lât alle rede beliben.
welle wir liebe trîben,
ezn mac sô niht beliben,
wim müezen leide ouch trîben. (Straßburg, 1996, D.12503)

Burada insanoğlunun hayattan zevk almak istiyorsa acıyı da göze alması gerektiğinden söz eden şairin aşkın çeşitli zıtlıklarını göstermek için acının ve aşkın karşıt eksenleriyle oynadığını fark etmek güç değildir. Aşkın içinde acı yatar ve acı yalnızca günlük hayatımızın bir parçası değil, aynı zamanda ruhumuzun derinliklerinin ayrılmaz bir parçasıdır da (krş. Rocher, 2022, s. 94). Straßburg aşağıdaki dizelerde bu durumu bir kez daha vurgular:

[S]wem nie von liebe leit geschach,
dem geschach ouch liep von liebe
nie.liep unde leit diu wâren nie

²Minne, (Orta Yüksek Almancada 'Aşk' anlamına gelmektedir) Yüksek Orta Çağ'ın aristokrat feodal kültürünü şekillendiren, özellikle Orta Çağ'a özgü karşılıklı toplumsal yükümlülük ve ağırlıklı olarak kadına karşı duyulan aşk anlamlarına gelen bir kavramdır. Orta Yüksek Almancaya ait olan bu sözcük, 19.yüzyıldan beri edebiyat tarihi ve hukuk tarihi alanlarında sıklıkla kullanılan teknik bir terimdir.

³Minnetrank, Gottfried von Straßburg'un *Tristan* isimli eserindeki ana nesne olmakla birlikte ana konudur. Gizli aşkların hikayesi ancak Tristan ve Isolde'nin esasen Marke ve Isolde için hazırlanmış bu iksiri içmeleriyle başlar. Eserde aşk iksirinin içeriğinden söz edilmese de ustalıklı ve ince bir zekayla hazırlanmış olduğundan bahsedilir (D. 11432vd.).

⁴ İkinci ve üçüncü alt başlıklardan oluşmaktadır.

⁵ Dördüncü alt başlıktan oluşmaktadır.

an minnen ungescheiden. (Straßburg, 1996, D.204vd.)

Straßburg burada aşkı tatmayanın, sevincin ve acının, onun bir parçası olduğunu anlayamayacağını belirtir. Aşk ve acı böylece tek bir çatı altında buluşur, onları birbirlerinden ayrı düşünmek olanaksızdır zira yalnızca acının aşkın bir parçası olduğu kabul edildiğinde gerçek aşka ulaşılır ve yalnızca “onun ‘çelişkili’ doğasını deneyimlemek ve bu çelişkinin olumlanması gereken bir bütünlük anlamına geldiği anlayışı” (Rocher, 2002, s. 95) bize bir çıkar yol sunar.

Dahası aşk özenle ekilmeli, korunup kollanmalı ve en nihayetinde hasat edilmelidir. Sözün özünü söylemek gerekirse aşk, emek, çaba ve sabır ister. Straßburg bu duruma İncil’deki ekme işi ve hasat meselesiyle örnek verir:

Wir nehmen der dinge unrehte war.
wir saejen bilsensâmen dar
und wellen danne, daz uns derlijen
unde rôsen ber.
entriuwen des mac niht gewesen.
wir müezen daz her wider lesen,
daz dâ vor gewerket wirt,
und nehmen, daz uns der sâme birt. (Straßburg, 1996, D. 12227vd.)

Bu kesitte şair insanların hatalı ekimden doğru hasat beklentilerinin yanlış olduğunu dile getirerek aslında insanoğlunun ne ekirse onu biçeceğine dikkat çeker. Straßburg ayrıca ‘Minnetrank’ta bir zaman kısıtlamasına da gitmez. Böylece sihirli iksirin anlamı yalnızca niceliksel olarak değil niteliksel olarak da vurgulanır. (Straßburg, Cilt 3, 1996, s. 168-171)

2.1 Minnetrank ve Minnetrank İçme Sahnesinin Betimlemesi

Tristan eserindeki ‘Minnetrank’, başlangıçta Kral Marke ve müstakbel eşi Isolde için hazırlanmış bir iksirdir. Bu iksirin hazırlanmasının altında yatan ana fikir, Kral Marke’nin Isolde ile gerçekleşecek olan evliliğinin “duygu yönünü güvence altına alma” (Mertens, 1995, s. 56) ve “çiftin bağıni benzeri az bulunan bir Minne’nin en yüksek seviyesine ulaştırma, kişisel bir birlik ve ortak bir kader yaratma” (Huber, 2000, s. 72) çabasıdır.

Brangane’nin görevi, Tristan ve Isolde, Kral Marke’ye doğru yolculuk yaparken, iksiri yol boyunca güvenli bir biçimde muhafaza etmektir. Ancak Tristan gemide susayıp şarap isteyince hizmetlilerden biri farkında olmadan ona aşk iksirini verir ve böylece Brangane görevinde başarısızlığa uğramış olur. Burada gerçekleşen olay için bir tesadüften mi yoksa kaderden mi söz edileceği başlangıçta açık değildir. Ancak hizmetlinin esasen gizli (Straßburg, 1996, D.11684) olan iksiri keşfetmesi (krş. Straßburg, 1996, D.11674) yorumlama işi için temel alınan öğedir. Tristan daha sonra bardağını Isolde’ye verir. Isolde “tranc ungerne und über lanc” [Isolde isteksizce ve bir süre bekledikten sonra] (Straßburg, 1996, D.11687) iksiri içer ve bardağı Tristan’a geri verir. Bir müddet sonra çiftin yanına gelen Brangane, olanların farkına varır ve görevini yerine getirememiş olmaktan yakını. Bu aşk ilişkisindeki ilk açık duygusal değişiklik belirtileri söz konusu yakınmada görülebilir, zira Tristan ve Isolde isimleri eserde ilk kez bu yakınma dizelerinde yan yana gelir. O andan itibaren hiçbir şey – Minnetrank’ın güçlü etkisinden dolayı – geri döndürülemez. Straßburg iksirin etkisini aşağıdaki dizelerle vurgular:

Îsôt die wîse künigin / in ein glasevezellîn / einen tranc von minnen / mit alsô kleinen sinnen /
ûf geleit und vor bedâht, / mit solher kreft vollebriht, / mit sweme sîn ieman getranc, / den
muose er âne sînen danc / vor allen dingen meinen, / und er dâ wider in einen; / in was ein tût
unde ein leben, /ein triure, ein fröude samet gegeben. (Straßburg, 1996, D.11437vd.)

Şair burada ‘Minnetrank’ın güçlü etkisinden söz etmekle birlikte iksiri birlikte içen çiftlerin birbirini bir ömür her şeyin üstünde sevdiğini, onları yalnızca ölümün ayırabileceğini dolaylı bir biçimde anlatır ve ekler:

Na daz diu maget unde der man / Îsôt unde Tristan, / der tranc getrunken beide, sâ / was ouch
der werlde unmuoze dâ / Minne, aller herzen lîgœerîn, / und sleich zir beider herzen in. / ê sîs

ie wurdengewar, / dô stiez sir sigevanen dar / und zôch si beide in ir gewalt: / si wurden ein und einvalt, / die zwei und zwîvalt waren ê; / si zwei enwâren dô nimê / widerwertic under in: / Îsôte haz der was dô hin. / diu suenœrinne Minne / diu hete ir beide sinne / von hazze alsô gereinet, / mit liebe alsô vereinet, / daz ietweder dem andern was / durchlûter als ein spuegelglas. / si heten beide ein herze: / ir swœre was sîn smerze was ir swœre, / si wâren beide eibœre / an liebe unde an leide [...]. (Straßburg, 1996, D.11707vd.)

Burada Tristan ve Isolde'nin iksiri içtikten sonra farkında olmadan aşka düştüklerinden söz eden Straßburg, her ikisinin de iksirin gücünün esiri olduğunu, tek beden olduklarını ve birbirlerine aşkla bağlı olduklarını anlatır. Artık 'Minne'nin doğuşu adına hiçbir kuşku yoktur. Metne bağlı kalındığında, Tristan ve Isolde arasındaki Minne'nin kesin olarak bu andan itibaren başladığı söylenebilir. Ancak söz konusu durumun kabul edilebilirliği ilerleyen bölümlerde tartışılacak bir konudur.

Yukarıda betimlenen sahneyle bağlantılı olarak, Âdem ve Havva arasındaki ilk günahattan da elbette ki söz edilmelidir. Onların hikayesinde Havva, Adem'e aslında ikisi için de yasaklanmış bir elma uzatır ve bu da onların sonunu, yani ölümünü beraberinde getirir (krş. Mertens, 1995, s. 57). Buna göre Straßburg'un hikayesinde yer alan Tristan karakteri de 'Minnetrank'ı içerek kendi ölümünü tetikler.

Bu andan itibaren 'Minne' kavramı kişileştirilir ve bir "anonim, ezici güç" (Keck, 1998, s. 210) ile ilişkilendirilir. Diğer bir anlatımla, Minne artık insanlar arası ilişkileri belirleyecek kaynağı belli olmayan ve eser içerisinde belirtilmeyen ezici bir güç halini alır.

Anlatıcı, Tristan ve Isolt'un aşk deneyiminin şiddetini detaylandırır. Tristan *triuwe* ve *êre*'sinden (d.11747, d.11766, d.11772, d.11776) aykırı bir duygudan kaçmak için umutsuz bir aşk tutsağı (v.11756, v.11782) olarak gösterilir. Kendisinden önceki Riwalin gibi Isolt de „den lim (...) der gespenstigen minne" [ürkütücü aşkın zamkına] (d.11796vd.) bulaşır. [...] Burada, Isolt'taki aşk ve utanç manisi, orada, Tristan'daki aşk, sorumluluk ve onur duygusuyla aynı sonuca çıkar: aşk kazanır (a.g.e., s. 221).

2.2 Minnetrank'la Birlikte Oluşan Minne

'Minnetrank'la birlikte oluşan 'Minne', çalışmamızda odak alınacak unsurlardan biri değildir. Gottfried von Straßburg 'Minnetrank'tan sonra gelişen süreci, 800 dizede ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır. Bu nedenle çalışmada söz konusu sürece yalnızca kısaca değinilmiştir. Her şeyden önce şunu da belirtmek gerekir ki gelişim, belirli bir süreye yayılan bir süreçtir. Bu nedenle, kahramanlar üzerinde ani değişikliklere neden olmaz. Bu ifade aynı zamanda 'Minnetrank'ın insanlar üzerinde ani değişikliklere neden olan sihirli bir iksir olduğu iddiasına da karşı gelir. Bu konu daha sonra Minnetrank'ın işlevlerinden bahsedilen bölümde ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

Aşkın çeşitli gelişim evreleri, Rîwalîn ile Blanschefflûr⁶ arasındaki tarihöncesi aşkta da görüldüğü üzere, dörde ayrılır. Bunlar; 'Oluşum', 'Gelişim', 'İtiraf' ve son olarak da 'Tamamlanmak'tır. Rîwalîn ile Blanschefflûr aşkıyla Tristan ve Isolde'nin aşk gelişimi arasındaki küçük ancak belirleyici unsur Minnetrank'tır.

'Oluşumun' başlangıcı, metne bağlı kalındığı takdirde, 'Minnetrank' sahnesidir zira o andan itibaren aşkın oluşumuna dair hiçbir şüphe kalmaz. Bu nedenle 'Minne'nin oluşumu 'Minnetrank'ın içimiyle açıkça belirginleşir.

'Gelişim' evresinde kahramanlar, öncelikle duruma karşı koyarlar. Bir başka deyişle 'Minne', kahramanların ahlaki değerlerine uymadığı için, ona karşı savaşırlar. Tristan 'triuwe' ve 'êre' [sadakat ve onur] değerleri nedeniyle Kral Marke'ye karşı, Isolde'ye ise duyduğu utançtan sebep, bir çelişki içindedir. Daha önce başlık 2.'de de bahsedildiği gibi, *Tristan* eserinde aşk ve acı sözcükleri yan yana kullanılır. Buna göre aşkın beraberinde getirdiği mutluluk ve acı başlangıçtan

⁶ Rîwalîn ile Blanschefflûr eser içerisinde Tristan adlı anakarekterin ebeveynleridir.

itibaren mevcuttur (krş. Huber, 2000, s. 78). Bahsi geçen aşk acısına rağmen iki kahraman da aşkla doludur; „sîn herze sach si lachende an“ (Straßburg, 1996, D.11777), „swaz gedanke sî vür brâhte, / sone was ie diz noch daz dar an / wan minne unde Trisan“ (Straßburg, 1996, D.11820). Şair burada, Tristan’ın kalbindeki Isolde aşkıyla birlikte Isolde’nin Tristan ve ona olan aşkıdan başka bir şey düşünemediğinden söz eder.

Duygularını bastıramadığı, onlara karşı koyamadığı için ilk aşk itirafı Isolde’den gelir. ‘İtiraf’ ilk olarak bakışmalar ve konuşmalar yoluyla gerçekleşir, en sonunda ise Isolde, Tristan’a karşı olan duygularını açıkça ifade eder (krş. Straßburg, 1996, D.11990vd.). Ancak son adım gerçekleşmediği sürece, yani ‘Tamamlanma’ evresi, her iki sevgili de derin bir azap içerisinde boğulmaya devam eder. Bu noktada artık metnin, azabı ya da acıyı ‘Minnetrank’ üzerinden değil, Tristan ve Isolde arasındaki ‘Minne’ üzerinden betimlemesi dikkat çekicidir.

Sonunda, Tristan ve Isolde’nin (krs. Straßburg, 1996, D.12161vd.) aşklarını bir sonuca ulaştırdıkları *tamamlanma* aşaması gerçekleşir.

3. Minnetrank’ın İşlevi

Straßburg’un eserinde yer alan ‘Minne’ kavramının ilk olarak ‘Oluşum, Gelişim, İtiraf ve Tamamlanma’ özelliklerinden bahsedilmiştir, bu başlıkta ise çalışmanın asıl konusundan söz edilecektir. Şimdiye kadar ‘Minne’nin ortaya çıkışının ‘Minnetrank’ sahnesiyle başladığı ve ‘Minne’nin varlığına dair daha önce hiçbir belirti bulunmadığı kuvvetle varsayılmıştır. Buna göre, ‘Minnetrank’ın işleviyle ilgili çeşitli yaklaşımlar ve olası yorumlar sıralanmıştır. ‘Minnetrank’ yalnızca insanların duygularını ani bir biçimde etkileyen sihirli bir iksir işlevine mi sahiptir? O çağda yaşayan insanların bu tür iddialara itibar etmelerinin yanı sıra, önce ‘Minnetrank’ın diğer yönlerini ve işlevlerini ele alacağız.

Edebiyat alanındaki araştırmalar, Gottfried von Straßburg’un *Tristan* eserindeki ‘Minnetrank’ etkisini temelde dörde ayırır. Öncelikle, ‘Minnetrank’ın kahramanlar arasındaki aşkı aniden tetiklemek, bir başka deyişle bir tür büyü güce sahip olma gibi bir özelliği vardır. Öte yandan, ‘Minnetrank’ hali hazırda var olan bir aşkın farkına varılması yönünde de bir etki yaratır. Ayrıca iksir, “temelde olanaksız olanı olanaklı” (Huber, 2000, s. 81) kılar. ‘Minnetrank’, ‘Minne’nin başlangıcına işaret etmese bile gelişiminde itici güçtür ve “aslında ‘Minne’ olarak adlandırılabilir durum için ilk kıvılcımdır” (a.g.e.). Kısacası ‘Minnetrank’, simgesel bir karaktere sahip olmakla birlikte hikâyeye eklenme nedeni o döneme ait konu ve gelenek zorunluluğunun bir sonucu olarak yorumlanabilir. Furstner de iksirin etkisini neredeyse aynı biçimde dörde ayırmıştır ancak zaman içinde Furstner’in yaklaşımının ötesinde, çok daha geniş bir bölümlenmeye rastlanır. 3. ve 4. maddeler öncelikle Furstner (1956, s. 25-38), Ranke (1925), (1973), Huber (2000), Hatto (1973, s. 209vd.), Herzmann (1976, s. 73vd.), Todtenhaupt (1992), Schweikle (1991, s. 135-148), Ehrismann (1989, s. 282-301) ve Merten’in (1995) yaklaşımlarıyla ilgilidir. Seçilen anahtar sahneler dayalı Minne’nin doğuşu dördüncü alt başlık altında belirli örneklerle daha ayrıntılı olarak gösterilecektir.

3.1 Aşkın Sihirli Tetikleyicisi

Olası en eski, en yaygın ve en iyi bilinen yaklaşım, ‘Minnetrank’ın büyü gücüdür (krş. Furstner, 1956, s. 34). Straßburg, ‘Minne’nin oluşumunu tam olarak ‘Minnetrank’ ve işlevi aracılığıyla tanımlar. Aşkın yaratılışındaki işlevi “âne sînen danc” (Straßburg, 1996, D.11444) [istese de istemese de] olarak anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu içsel dönüşüm aniden meydana gelir ve önceden var olmayan aşk ansızın ortaya çıkar. Bu değişim, ‘Minnetrank’la açıklanır ve en azından metin düzeyinde ancak güçlülükle reddedilebilir. “Minnetrank’ı içtikten sonra partnerler, bir anda sevgili olarak karşı karşıya gelirler” (Furstner, 1956, s. 34). “Gottfried bizlere, Tristan ve

Isolde'nin 'Minnetrank'ı içmeden önce de birbirlerini sevdikleri izlenimini verebilecek her şeyden kaçınmıştır" (a.g.e.) diye vurgular Furstner. Furstner'e göre:

eğer – tomurcuklanan aşk ya da yarı bilinçli aşıklık sözcüğü artık ortaya atıldığı için – şairin bu sözcüğü ya da buna benzer bir şeyi ağzına almaktan kaçındığı her yerde bu aşıklığın bulunabileceğine inanılırsa eserde büyük anlama sorunları meydana gelir. (A.g.e., s. 32)

Furstner ortaya attığı tezini, 'Minne'nin yalnızca sihirli iksir tüketildiğinde ortaya çıkmasıyla açıkça doğrular. Furstner'e göre, 'Minnetrank' bu nedenle aşkın kendisinin simgesidir, çünkü

karşılıklı aşkları birdenbire, tüm büyüklüğü ve tüm gücüyle gelip kapıya dayanır. [...] Minnetrank, bilinçaltından su yüzüne çıkmayan, aksine *gotinne* Minne'sinin [tanrısal Aşk/Minne] dünyada gerçekleşmesi beklenmedik ve istenmeyen bir armağanı olan bu aşkın tam anlamıyla maddesel sembolüdür. (A.g.e., s. 38)

Bu noktada, tek ve gerçek aşk, genel olarak saray şiirinin konusu olmakla birlikte *Tristan*'da özellikle vurgulanan ve merkezde yer alan 'diğer Minne', sihirli bir iksir sayesinde, bir nevi 'tıbbi biçimde' meydana gelmiştir. Bu hem Orta Çağ'da hem de günümüzde ağır bir biçimde eleştirilmiştir ve eleştirilmeye devam etmektedir (krş. Huber, 2000, s. 74). Özgür iradeye dayalı bir aşkın aksine, sihirli bir iksirden doğan böylesi bir 'yapay' aşk, 'Minne'yi zayıf bir meşruiyete dayandırılabilir. Tam da bu nedenle, edebiyat araştırmacıları tarafından ilk yaklaşımın kabul edilmesi neredeyse imkansızdır. Dolayısıyla daha ileri yaklaşımlar geliştirilmelidir (krş. Schweikle, 1991, s. 144).

Bu yaklaşımı destekleyen bir başka yorum da Hatto'ya aittir. Hatto, Gottfried'in metafor kullanımı yoluyla şahin imajı çözümlemesini yapmıştır. Burada Isolde, daldaki bir kuşa benzetilir. Isolde, iksiri içmeden önce bir kuş gibi özgür ve kaygısızdır: „Si liez ir ougen umbe gân / als der valke ûf dem aste.“ (Straßburg, 1996, D.10996vd.) [Daldaki şahin gibi gözlerini gezdirir.] İksiri içtikten sonra ise artık özgür değildir ve "malum resimde Minne'nin zamkına bulaşır" (Hatto, 1973, s. 217). Hatto şu sonuca varır: "Gottfried'in metafora ilişkin değerlendirmemizden vardığımız basit sonuçlara göre, Isolde, Minnetrank'ı içmeden önce Tristan'a aşık değildir" (a.g.e.).

3.2 Aşkın Farkına Varma

İkinci yorumlama yaklaşımı Ranke'ye aittir. Kendisi Furstner'in yaklaşımına karşı söz söyleyen ilk kişidir. Ranke'nin kuramı, aşkın 'Minnetrank'tan önce de var olduğu ve 'Minnetrank'ın yalnızca bu aşkın farkına varmada belirleyici olduğunu ileri sürer. Böylece 'Minnetrank'ın büyüsü bozulur ve iksirden önce var olan çekime dikkat çekilir. Burada Minnetrank, hali hazırda var olan bir aşkın farkına varılmasında rol oynayan simgesel bir işleve sahiptir (Ranke, 1925, s. 202vd.). Bu şekilde 'Minne', yalnızca sihirli bir iksir olmaktan daha derin bir anlam kazanır (Ehrismann, 1989, s. 287). 'Minnetrank'ın 'Minne'nin tetikleyicisi olduğu düşünüldüğünde, Tristan'ın Isolde'ye aşık olmama gibi bir seçeneğinin bulunmadığını aksine istemeden de olsa ona aşık olmak zorunda kaldığını belirtmek gerekir. Hikâyenin devamında ne 'Minne' aşk iksiriyle açıklanır ne de Tristan'ın Isolde'ye olan ilgisi kaybolur. Kahramanlar arasındaki aşk ilişkisini zorunlu olmakla birlikte kader tarafından belirlenmiş olarak tanımlamak ve aşkın seyrini söz konusu aşıklara bırakmak, hem "ulu tesadüf" (krş. Herzmann, 1976, s. 92vd.) unsuru hem de 'Tristanminne'⁷'nin benzersizliğini gözler önüne sermek açısından en uygun yol gibi görünür. Açıkça söylemek gerekirse, 'Tristanminne'nin alışılana benzememe durumu kendini dışarıdan tipik bir biçimde göstermez, yani kişinin güzelliğine dışarıdan bakılmaz ve ilk bakışta dış görünüşüne ait özellikler nedeniyle âşık olunmaz. Aksine benzersiz bir biçimde en derinden 'kalpten' âşık olunur ki onun gücü ve güzelliği de yalnızca birbirine âşık olan bu çift

⁷ Minne ve özellikle Minnetrank kavramları Straßburg'un romanına has kavramlardır. Bu sebeple Minnetrank veya Tristanminne kavramları yalnızca bu eserde yer alır. Tristanminne kavramı ise Tristan'ın aşkı, aşk iksiri altındaki 'trans' durumu olarak yorumlanabilir.

sayesinde var olur (krş. Schnell, 1985, s. 340). Böylece ‘Minnetrank’, ‘Minne’ duygusunun içsel dönüşümü için ilk kıvılcım olarak kabul edilir (krş. Huber, 2000, s. 77). Başka bir deyişle, birlikte bir bardaktan içerek Tristan ve Isolde’nin içlerinde gelişen süreçlerin yansımalarıyla karşılaşırız (krş. Ehrismann, 1989, s. 291). Bu benzersizlik, ‘Tristanminne’yi şimdiye kadarki tüm geleneksel ve özellikle çağdaş saray şiiirlerinden ayırır.

3.3 Bir Simge Olarak ‘Minnetrank’

Simge Olarak Minnetrank başlığı içerik olarak *Aşkın Farkındalığı* başlığına oldukça yakındır. Bu, örtüşen birçok geçişin olduğu gerçeğinde görülebilir. Aradaki fark, öncelikle, ikincisinde zaten var olan bir sevginin farkındalığının ön planda olması ve simgesel içeriğin ikincil öneme sahip olması gerçeğinde yatmaktadır. ‘Minnetrank’ın simgesel bir karaktere sahip olup olmadığı ya da tetikleyici olup olmadığı sorusu ilk başta yanıt bulamaz. Burada ise ‘Minnetrank’ simgesel bir karaktere sahiptir ve aşka neden olan sihirli bir iksir değildir. Ancak aynı zamanda “aşkın tetikleyici anıdır” (Herzmann, 1976, s. 91) da. Buna göre ‘Minne’nin başlangıcı üzerine tartışabilmek amacıyla rol ve karakter psikolojisi çözümlenmiştir (a.g.e.). Bu yaklaşım, Herzmann’ın modern psikolojiye ilgi duymaya başladığı 1976 yılına kadar uzanır. Herzmann ayrıca, kahramanların hayatına ‘daha yüce bir gücün’ girdiğini onaylamakla birlikte, ‘Minne’nin kendisinin daha derinlerden “kahramanların ruhundan” geldiğinden söz eder. İksiri içtikten sonra “Isolde ve Tristan’ın tutkusunun sonunda bir yanardağ gibi patladığı” (a.g.e.) noktasına ulaşır.

Herzmann’ın yorumunda dikkat çekici olan nokta, aşkın oluşumu söz konusu olduğunda kahramanlar arasında ayrıma gitmesidir. Isolde, Tristan’a bilinçaltında her zaman âşık olsa da Tristan’ın aşkı gerçek anlamda “damdan düşercesine” (a.g.e., s. 292) ortaya çıkmıştır. Son olarak, Herzmann da şunu kabul eder:

Gottfried sahiden de [iksiri içme sahnesinin etkisini artırma niyetiyle] filizlenmeye başlayan bir aşka dair doğrudan atıfta bulunmaktan kaçınıyor [, ancak aynı zamanda] kahramanlardan ve okurdan gizlenen ve daha sonra “şaşırtıcı” bir biçimde alevlenen – ve daha dikkatli okunduğunda (en azından geriye dönüp bakıldığında) çok da şaşırtıcı olmayan- altta yatan bir tutkuya inanıyor. (A.g.e.)

‘Minnetrank’ı aşkın ‘büyülü’ oluşumunun bir simgesi olarak kabul eden ancak aynı zamanda ilk yaklaşımı destekleyen ve Tristan ile Isolde arasındaki aşkın “açıkça Minnetrank’tan sonra” (Todtenhaupt, 1992, s. 94) gerçekleştiğini belirten bir diğer yaklaşım da Todtenhaupt’a aittir. Bu yorum, 1. ve 3. yaklaşımın bir karışımıdır ki burada simgesel karakter daha ön plandadır. Todtenhaupt’a göre, Isolde ve Tristan birbirleri için yaratılmış ve aralarındaki aşk bilinçsiz bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Todtenhaupt’un yorumuna göre, ‘Minnetrank’ın “tümüyle şaşırtıcı bir ilk deneyim” (a.g.e., s. 95) sunduğu metinde amaç ve bilinçsiz eğilim için ipuçlarıyla birlikte kanıtlar da bulunabilir. ‘Minnetrank’ her şeyden önce aşkı mümkün kılar, zira kahramanlar ‘maksatlarının dışında’ sevmek zorundadırlar ve iksirden sonra her ikisi de “aşka mecbur ve ona tutsaktır” (a.g.e., s. 87). Tristan ve Isolde “wider sînem willen [und] wider sîner ger“ (Straßburg, 1996, D.11749vd.) [isteği ve arzusu dışında] sevmek zorundadır „diu schoene strebete allez wider“ [Bu güzel tüm gücüyle buna karşı savaşmaya çalışıyor] olsa bile (Straßburg, 1996, D.11800).

3.4 Konu ve Gelenek Zorunluluğu

Bir diğer önemli yaklaşım ise konu ve gelenek zorunluluğudur. Başlangıçta, bu yaklaşım çokça önemli görünmemektedir. Ancak saray şiiirleri incelediğinde, ‘Minne’nin merkezde olan bir unsur olduğunu ve ‘Minnetrank’ın özel bir motif olduğu sonucuna kolayca varılır. Oyunu kurallarına göre oynamak adına Minnetrank’ın eser içerisinde yer alması neredeyse zorunludur. Eseri ‘Minne’ ve ‘Minnetrank’ olmadan hayal etmek gerekirse, iksirin, daha doğrusu ‘Minne’nin önemi özellikle vurgulanacaktır. Bunun sonucu olarak, konunun temel yapısını bütünüyle

değiştirecek, hatta yok edecek önemli bir temel unsur ortadan kaldırılacaktır. Dahası Gottfried von Straßburg yalnızca kendi dönemine ait edebiyatın geleneksel biçimini kabul etmekle yetinmez; 'Minnetrank' unsurunu odak noktası haline getirir. Ancak aynı zamanda beklentiler aşılar ve Gottfried kendi 'Tristanminne' kavramını tüm çağdaşlarından ayrı ve üstün tutar.

Gelenek zorunluluğunu anlamak için öncelikle bahsi geçen dönemi incelemek gerekmektedir. Söz konusu yıllarda, bırakın cinsel düzeyde bir birlikteliği, evlilik dışı aşk ilişkisi yaşamak dahi alışagelmış bir durum değildir. Bununla birlikte 'triuwe', 'êre', ve 'Tapferkeit' [cesaret] gibi kavramlar özellikle erkekler için son derece önemlidir ve zamanın şövalye erdemleri arasında yer alır. Tristan'daki 'Minne' ise bir yandan en üst boyutta bir aşk olsa da bu aşk evlilik dışı yaşanmaktadır ve dönemin evlilikle birlikte dostluk gelenekleri göz ardı edilmektedir. Sonuç olarak burada, ideal aşktan daha çok bir skandaldan bahsetmek gerekir. Bu skandaldan kaçınmak için – hatta 'mazur görmek' için dahi denebilir – Straßburg, devleti, yasaları ve halkı tatmin edebilmeye yönelik doğüstü unsurları kullanır: bir başka deyişle 'Minnetrank'ı – (krş. K-Young, 2002, s. 61).

4. Seçilen Anahtar Sahnelere Dayalı Minne'nin Doğuşu

Burada, şimdiye kadar bahsi geçen yaklaşımlar, seçilmiş sahnelerden örneklerle sunulacaktır. Bu amaçla bu bölüm, ikinci İrlanda gezisi ağırlık merkezi olarak alınarak, birinci ve ikinci İrlanda gezisi olarak ikiye ayrılacaktır. İkinci İrlanda yolculuğunda 'Isolde Ödülü', 'Ejderha Savaşı' ve 'Banyo Sahnesi' ele alınacaktır. Bu seçilen sahneler okura ana karakterler arasında oluşan aşkın iksiri içmeden önce oluştuğuna dair ispatıdır.

4.1 Birinci İrlanda Yolculuğu

İlk İrlanda yolculuğunun büyük önem taşımasının sebebi, Tristan ve Isolde'nin bu yolculukta tanışmış olmalarıdır. Tristan, kraliçe Isolde'nin iyileştirici güçleriyle, Mòrolt'a karşı verdiği savaştan aldığı zehirli yaralarını iyileştirmesi için Kral Gurmûn'un sarayına, İrlanda'ya gelir. Sonrasında ise bir minnettarlık simgesi olarak arp çalar.

Ouch besande man zehant die
jungen küniginne.
daz wære insigel der minne,
mit dem sin herze sider wart
versigelt unde vor verspart aller der
werlt gemeiner niuwan ir al einer,
diu schœne Isôt si kam ouch dar
und nam vil vlîzeclîche war,
dâ Tristan harpfende saz. (Straßburg, 1996, D.7810vd.)

Yukarıdaki dizelerde Tristan kraliçe için arp çalarken Isolde'nin onu dikkatlice dinlediğinden söz edilir. Burada ilk görüşte aşktan bahsedilmediği açıkça görülür. Yine de Isolde'nin kalbinde Tristan'a karşı bir ilgi filizlenmeye başlar ve onu arp çalarken "vil flîzeclîche"[dikkatlice izleyerek] takip eder. Diğer tarafta ise 'kalbi' Isolde yüzünden 'sider' mühürlenmiş ve onu tüm dünyaya kapatmış olan Tristan yer almaktadır. Bu anahtar sahnedeki anahtar sözcük 'sider' sözcüğüdür. Bir yandan 'o zamandan beri' anlamına gelebilirken, diğer yandan 'daha sonra' anlamına da gelebilir. Eğer 'sider' şahiden de 'o zamandan beri' anlamına geliyorsa, bu kesinlikle kahramanlar arasındaki aşkın başlangıcının bir göstergesidir. Dahası Tristan arpi büyük bir coşku ve motivasyonla çalar ve Isolde de dinleyicileri arasından yer aldığından beri bir ölümlü gibi değil çok daha hayat dolu çalar: „dâ sang er unde harphete hin, / niht else ein lebelôser man, / er vieng ez lebelîchen an / und else der wol gemuote tuot“ (Straßburg, 1996, D.7829vd.).

Ancak bu yaklaşım, sonrasındaki dizelerle çürütülür, söz konusu dizelerdeki ifadeler şu şekildedir:

Er machte ez in sô rehte guot
mit handen und mit munde,
daz er in der kurzen stunde
ir aller hulde âlso gevienc,
daz ez im ze allem guote ergienc. (Straßburg, 1996, D.7828vd.)

Burada Tristan, Isolde'nin tüm dikkatini kazanabildiği için çok mutludur. Tristan'ın ortaya çıkışı, kahramanlar arasında bir aşk oyununa işaret etmekten çok, sarayda bir çıkar kazanımı olarak anlaşılır. Bu da Tristan'ın Isolde'ye pek de büyük bir ilgi göstermediğinin işaretidir (krş. Young, 2002, s. 264vd.).

İrlanda'ya ilk yolculukta eklenen diğer dizeler özellikle önemlidir. Bu dizelerde Tristan'ın ve Isolde'nin "meister der spilmann" (Straßburg, 1996, D.8000) [müziyenlerin ustası] olarak görüldüğü anlatılır. Bu sayede ikisinin de birbirini daha yakından tanıma fırsatı ortaya çıkar. Bu yolla Tristan Isolde'ye yalnızca müzik aletlerinin nasıl çalınacağını değil aynı zamanda 'morâliteit'i de [ahlak] öğretir. Straßburg böylece okura müzikal ve pedagojik düzeyde ideal bir erkek ve kadın imgesi çizer.

Hie von sô wart si
wol gesite schône
unde reine genuot,
ir geberde sêze unde guot. (Straßburg, 1996, D.8042vd.)

Yukarıdaki dizelerde şair, Isolde'nin böylece zarif bir ruha, hoş tavırlara sahip birine dönüştüğünden bahseder. Burada, 'spilmann' ile Isolde arasındaki ilişkinin platonik bir ilişkisinin ötesine geçemediğini, aksi takdirde bu durumun 'spilmann' kavramıyla çelişeceğini bir kez daha söylemek gerekir. Özellikle de Tristan'ın kendisini 'spilmann' işlevinde bu denli aşağı çekmesi, çağdaş bir 'Minne'nin gelişimi bir yana oluşumunu dahi imkânsız hale getirir (krş. Schweikle, 1991, s. 137).

İrlanda'ya yapılan ilk yolculuğun son sahnesinde Tristan'ın yolculuğa çıkış sahnesi dikkat çekicidir. Yola çıkmadan önce „schône [güzel],“ Isolde'yi 'Syrene' ile karşılaştırır. Burada Tristan'ın Isolde'ye herhangi bir ilgi duyduğuna dair bir belirti bulunmaz, zira Tristan en kısa sürede yola çıkmak istemektedir aksi takdirde gerçek kimliği ortaya çıkacaktır. Sonuç olarak, saray tarafından serbest bırakıldıktan sonra gemiye biner ve ne bir aşk acısı ne de ufacık bir veda acısı ya da keder belirtisi göstermez (a.g.e., s. 138 ve Ehrismann, 1989, s. 284).

4.2 İkinci İrlanda Yolculuğu

İkinci İrlanda yolculuğu, metin yorumlaması açısından ilkinde göre daha önemlidir. Burada Tristan, kraliçe Isolde'ye kral Marke adına evlenme teklifi etmek için ikinci kez İrlanda'ya gelir.

4.2.1 Isolde Ödülü

Tristan eserinin büyük olasılıkla en önemli sahnelerinden biri evlilik teklifi sahnesi ya da başka bir deyişle Isolde Ödülü sahnesidir. Burada aşağıdaki dizeler çözümlenir:

'Îsôt,' sprach er, „daz ist ein maget, / daz al diu werlt von schône saget, / deist allez hie wider else ein wint. / diu liehte Îsôt, daz ist ein kint / von geberden unde von lîbe, / daz kint noch maget von wîbe / als lustic unde als zu erkorn / nie wart noch niemer wirt geborn. / diu lûtere, diu liehte Îsôt, / diu ist lûter else arâbesch golt. (Straßburg, 1996, D.8253 vd.)

Bahsi geçen dizelerde Isolde'nin tüm dünyanın konuştuğu çok güzel bir kız olduğundan, ondan önce böyle bir kızın ne doğduğundan ne de doğacağından bahsedilir. Isolde öyle güzel bir

kızdır ki şair tarafından pırl pırl parlayan bir Arap altınına benzetilir. Burada Tristan'ın Isolde'ye karşı hayranlık ifade eden söylemleri yer alır. Tristan güzel sözcükleri Isolde'ye olan hayranlığından mı sarf ediyordur yoksa onu kralına çekici kılmak için mi ki bu da kralına *triuwe* gösterdiği için bir şövalye erdemi olarak görülür.

Ranke'ye (1973, s. 204) göre bu sahne, kahramanlar arasında iksirden önce de bir aşkın olduğuna dair kanıt niteliğindedir; savını da Tristan'ın hayranlığıyla destekler, zira Isolde'yi diğer tüm kadınların üstünde, kusursuz, dünyanın en büyük güzelliğine sahip ve tek bir olumsuz yanı olmayan bir "niuwe sunne" (Straßburg, 1996, D.8280) [yeni doğan güneş] olarak tanımlar. Herzmann'ın (1976, s. 81) yorumu da aynı yöndedir. Herzmann, 'Minnetrank'tan önce de Isolde Ödülü sahnesinde 'Minne'nin açıkça ifade edildiğini iddia eder. Ayrıca Herzmann, Isolde Ödülü sahnesini geleneksel bir evlilik teklifi sahnesi olarak da kabul eder (a.g.e.). Furstner de bu görüşü paylaşmakta ve burada bir hayranlığın söz konusu olmadığını, daha çok Isolde'yi Marke için etkileyici kılma amacı yattığı düşüncesindedir. Tristan'ın ancak kendisine Isolde sorulduktan sonra övgülerle dolu şarkısını söylemeye başlaması bu ifadeyi güçlendirmektedir. "Tristan'ın Isolde'yi zaten sevdiğini varsayarsak, o zaman o [=Gottfried von Straßburg] Tristan'ın Isolde'ye söylediği övgüleri talep edilmeden önce söylettirebilirdi" (Furstner, 1956, s. 27). Furstner Tristan'ın şarkısını daha yakından inceler ve dizelerin saray övgülerinin kalıplarına mükemmel bir biçimde uyduğunu, bunu da Tristan'ın Isolde'yi bir yandan benzersiz olduğunu söyleyerek değerini yüceltirken bir yandan da diğer kadınların yeteneklerine dokunmadan ya da onları küçümsemekten yabancısına dayandırır. Aşağıdaki dizeler bunun bir göstergesidir:

Mit ir enist kein ander
wîp erleschet noch
geswachet, als maneger
maere machet. ir
schoene diu schoenet,
si zieret unde croenet
wîp unde wîpfichen namen.
Des ensol sich ir dekeiniu schamen. (Straßburg, 1996, D.8294vd.)

Yukarıdaki dizeler Furstner'in kanıtı olarak kabul edilir, zira burada Isolde'nin yanında hiçbir kadının küçümsemediğinden, onun her şeyi güzelleştirip, etrafına ışık saçtığından söz edilir. Bu nedenle şunu da ekler: "Övgü oldukça saraylıdır" (Furstner, 1956, s. 27) ve 'Minne' şarkıcılarıyla karıştırılmamalıdır.

Bu noktada Tristan'ın aşkının iksirden önce başladığı düşünülebilir. Furstner'in görüşleri yanlış olmasa da yeterli görünmemektedirler. Furstner'e göre, Tristan'ın sonlara doğru ve ancak kendisine sorulduğunda Isolde'den bahsetmesi ve böylece artık onu sevmemesi (a.g.e.), ayrıca övgü dolu şarkısının saray geleneklerine uygun olması çokça bir şey ifade etmemektedir. Zira Tristan, kralına karşı duyduğu utanç, *êre* ve *triuwe* duygusu nedeniyle Isolde'ye olan aşkını gizli tutmuş olabilir, zira Tristan, kral adına Isolde'ye evlenme teklifi etmiştir. Bu da saray kuralları açısından asla kabul edilemez bir ihanet olur. Görünürde kral için evlilik teklifinde bulunsa da gerçekte (bilinçsizce) bu teklifi kendi adına yapmıştır. Bu söylem, hayranlığın dile geldiği dizelerle güçlenir. Bu şekilde hiç kimse övgü şarkısının saray geleneklerine uygun olduğunu inkâr edemez.

4.2.2 Ejderha Dövüşü

Bu başlıkta, ejderha dövüşü sahnesi çözümlenecek ve yorumlanacaktır. Hem bu sahne hem de bir sonraki alt başlıkta yer alan *Çıplak Tristan* sahnesi bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koyan bölümlerdir, çünkü akademik çalışmalarda bu iki sahneye neredeyse hiç yer verilmemiştir. Halbuki bu sahneler iki ana karakter arasında oluşan aşkın iksirden önce geliştiğine dair en belirgin kanıtlardır.

Tristan bu bölümde ejderha ile bir dövüğe tutuşur. İrlanda'ya ikinci gidişinde krallık ejderha tehdidi altındadır. Kralsa ejderhayı öldürenle kızını evlendirmeyi vaat eder. Bu da Tristan'a Isolde'ye evlenme teklifi etmek için güzel bir fırsat sunar. Böylece şövalye Tristan, kendini dövüğe aday gösterir ve ejderhanın dilini keserek onu öldürür. Ancak ejderhanın dilinden çıkan zehirli duman nedeniyle bilincini kaybeder. Bu sırada, Isolde'ye ilgi duyan ancak Isolde'nin kendisinden nefret ettiği bir kâhya, ejderhayı kendisinin öldürdüğünü ilan eder. Kraliçe Isolde buna inanmaz ve en nihayetinde Tristan'ı bilinçsiz bir biçimde bulana dek ejderha katilinin izini sürerler.

Eserin bu bölümünde cevaplanması gereken sorular, Tristan'ın ejderhayı yalnızca kralına 'triuwe' göstermek için mi öldürdüğü yoksa bilinçaltında kendi arzularının peşinden mi gittiği yönündedir. Bu sahnenin bir diğer önemi, Isolde'nin spilmann Tristan'ın kılıcındaki eksik parçadan amcasının katilini de bulmuş olmasıdır. Yani burada birçok sır açığa çıkar.

Tristan ejderhayla savaşmakta ısrar etse de (krş. Straßburg, 1996, D.8558) ve kendi kendine "wer weiz, ob uns diu schone wirt?" (Straßburg, 1996, D.8574) [Kim bilir, bu güzeli kazanabilecek miyiz?] diye sorsa da bir aşkın kanıtından söz etmek zordur, çünkü Tristan "saraylı olmayan bir palavracı olduğundan Isolde'ye baştan aşağı antipatik gelmektedir. Bu adam onun mevkiinde değildir [çünkü kendisini bilinçli olarak bir tüccar olarak tanıtmıştır] ve bir ejderhanın kellesini almak [...] Isolde'yi fethetmek için yeterli değildir" (Furstner, 1956, s. 30). Ancak çok daha ilginç olanı, Isolde'nin Tristan'ı bir su birikintisinin içinde bulduğu banyo⁸ sahnesidir.

4.2.3 Banyo Sahnesi: Çıplak Tristan

Her iki kahraman da su birikintisinin içindedir ve Tristan Isolde'nin kollarında savunmasızca yatmaktadır. Bu noktada *görme* ya da *göz motifi* ve *kalp simgesi* büyük önem taşır. Son olarak, Isolde'nin olumlu bir gözlemi vardır:

nu ergieng ez, alse ez solte
und alse der billich wolte,
diu junge künigin Îsôt
daz sî ir leben unde ir töt,
ir wunne unde i ungemach
ze allerêrste gesach.
von sînem helme gienc ein
glast,
der vermeldete ir den gast. (Straßburg, 1996, D.9369vd.)

Yukarıdaki dizelerde kraliçenin ilk olarak Isolde'nin hayatını, ölümünü, aşkını ve ızdırabını gördüğünden bahseder. Isolde ayrıca Tristan'ın dış görünüşünü de över ve aşağıdaki dizelerde onda gördüğü her şeyi beğendiğinden ve her birini aklına kazıdığından söz edilir:

swaz maget an manne spehen sol,
daz geviel ir allez an im wol
und lobete ez in ir moute. (Straßburg, 1996, D.10001vd.)

Burada, Isolde'nin Tristan'la ve /veya özellikle de görünüşüyle ilgilenip ilgilenmediği sorusu ortaya çıkar; yani Isolde Tristan'ı (bilinçli olmayarak) seviyor mudur yoksa bu durum 'wipheit' yani Isolde'nin dişiliğinden kaynaklanan tamamen erotik bir çekim midir?

Bu sahne, 'Minne'nin oluşumu için özellikle önem arz etmektedir. Burada 'Minne', Isolde'nin gözlerinden kalbine iner. "Bunu görebilmek için incelikli bir ruh okuması yapmak gerekmez, yalnızca konuyla ilgili bir araya yığılmış parçalar kümesine göz atmanız yeterlidir" (Huber, 2000, s. 75). Furstner, Tristan'ın görünüşü nedeniyle Isolde'nin yörüngesine düştüğünü ilk ifade eden isimdir ve söylemini "spilmann ve spilmann'ın şövalye kimliği arasındaki

⁸ Özünde banyo ve ejderha sahnesi aynı sahnedir. Her iki sahne de doğrudan birbiriyle iç içedir. Banyo sahnesiyle kastedilen, Tristan'ın ejderha dövüşünden sonra bilincini kaybetmiş bir biçimde su birikintisinin içinde yatmasıdır.

uyumsuzlukla” (Furstner, 1956, s. 31) açıklar. Herzmann ise anın erotikleştirilmesinden bahseder. Herzmann'a göre, bu sahnenin odak noktasında seyretmek vardır. Herzmann, Isolde'nin gözlerine dikkat çeker çünkü burada Isolde'nin gözleri 'Minne'nin geleneksel giriş kapısı" (Herzmann, 1976, s. 82) niteliğini taşımakla birlikte Tristan'ı baştan aşağı, en ufak ayrıntısına kadar da süzer. Herzmann, Tristan'nın duygularının dışı vurumuna dair bir belirti görülmediğine dikkat çeker. Erotik göndermelerini ise aşağıdaki dizelerle yorumlar:

si bespehete in pbene hin
zetal.
swaz maget an manne spehen
sol,daz geviel ir allez an im
wol
und lobete ez in ir muote. (Straßburg, 1996, D.10000vd.)

Burada şair, daha önce de bahsedildiği gibi, Isolde'nin Tristan'ı baştan aşağı süzdüğünü ve çok beğendiğini anlatır. Banyo sahnesinin devamında, 'Minne'nin iksirden önce de var olduğuna dikkat çekecek bir başka önemli sahne daha bulunur. Burada söz konusu olan Isolde'nin Tristan'ı tanıma sahnesidir. Isolde, kılıcın eksik parçasından Tristan'ın amcasının katili olduğunu anlar. Bu nedenle "ir herze kalte" (Straßburg, 1996, D.10091) [buz kesmiş kalbiyle] intikam yemini eder ve Tristan'ı öldürmeye çalışır ancak başaramaz.

sus war ir herze in zwei gemuot, / ein herze was übel unde guot. / diu schoene warf das swert
dernider / und nam ez aber iesa wider. / Sine wiste in ir muote / under übel un under gouete, /
ze wederem is sollte: / si wollte tuon unde lan. / sus lie der zwivel umbe gan, / biz doch diu
süeze wipheit / an dem zorne sige gestreit, / so daz der totvint genas / und Morolt ungerochen
was. (Straßburg, 1996, D.10267vd.)

Burada Isolde yine 'zwei gemout' [birbirine zıt iki duygu] ile 'zorn unde wipheit' [öfke ve dişilik] olmak üzere bir çelişki içinde kalmıştır. Tristan'ı öldürmekle öldürmemek arasında gidip gelen Isolde duygu karmaşası da yaşar. Ancak en sonunda dişil duygular öfkesine galip gelir ve ezelinesi düşmanını affeder. Burada ortaya çıkan soru şudur; Isolde 'wipheit' özelliğiyle birlikte Tristan'ın erilliğinden etkilendiği için mi ya da tamamen cinsel bir bakış açısıyla mı onu öldürmüyordur yoksa ona gerçek anlamda âşık olduğu için mi?

Tam da – bilinçsiz- aşkın kendisini en açık biçimde gerektiği anda, yani Isolde'nin Spielmann Tristan'ın kim olduğunu öğrendiğinde ve onu kılıcıyla öldürmek istediğinde, içinde bir bellum intestinum [iç savaş] baş gösterir: sonunda dişiliğin galip geldiği, öfke ve wipheit arasında bir savaş. Isolde'yi Morold'un ölümünün intikamını almaktan alıkoyan şey ne aşk ne de Tristan denen adama olan eğilimidir, onu alıkoyan şey dişil arzudur. (Ganz, 1970, s. 65)

Furstner öldürmemeyi geleneksel bir saray eylemi olarak tanımlar, çünkü saraylı kadınlar böyle bir cinayet işleyecek kişilikte değildirler. Yorumların tümüne bakıldığında, Herzmann'ın erotik gerekçesi daha mantıklı ve çağdaş bir görüş olduğu söylenebilir ve Tristan'ın gerçek kimliğinin Isolde'nin kalbinden dışlanmak için bir kriter olduğunu düşünmek yersizdir; özellikle Tristan'ı bilinçli ya da bilinçsiz sevdiği ya da sevmeye başladığı zaman. Herzmann bu sorunu yerinde ve can alıcı bir soruyla açıklığa kavuşturuyor: "Wipheit'in öfke karşısındaki zaferinin nihayetinde Isolde'nin Tristan'a karşı olan erotik ilgisi (bunun bilincinde değilse de bile) sayesinde mümkün olduğu varsayımdan daha açık ne olabilir?" (Herzmann, 1976, s. 86).

Son olarak, daha önce de belirtildiği gibi, bir kalbin (Isolde'nin kalbi) bir kişiye (Tristan) karşı soğuyabilmesi için öncesinde ısınmış ve bu nedenle bir bağın oluşması gerektiği de vurgulanmalıdır.

Elbette, bu yorumu olanaklı kılmak için, aşkın karşıtı nefret, fiziksel yakınlaşmayı ise aşk olarak varsaymamak gerekir. Bu demektir ki, eğer Isolde Tristan'a karşı kayıtsız kalmıyor ve nefret duygusu besliyorsa, kesinlikle onu daha önce sevmiş ve hatta sevgisi devam ediyor ya da en azından hoşlanmış olması gerekir. Eğer durum buyusa, o zaman Isolde elbette ki intikam alamaz ki bu da burada söz konusu olandır.

5. Sonuç

Edebi araştırmalarda sıklıkla doğru ya da yanlış bir yorumun olmadığı söylenir. Ancak bahsi geçen araştırmalarda söz konusu olan doğruluk ya da yanlışlıktan daha çok inandırıcılıktır. Bu cümle, çalışmanın ana çerçevesi olarak anlaşılmalıdır, çünkü bu makalede Gottfried von Straßburg'un *Tristan*'ındaki 'Minne' oluşumu hakkında çeşitli yaklaşımlar öne sürülmüştür. Bu nedenle *Tristan* üzerine tam anlamıyla bir yorum yapmak ne gerekli ne de mümkündür, çünkü metin, konunun inşası, 'Minne'nin ve özellikle 'Minnetrank'ın birbiriyle harmanlanması açısından önem arz eder. Bununla birlikte de önceki çağdaş ve geleneksel metinlerden farklı bir noktaya taşınır. İzlenen bu yolla Straßburg yeni bir 'Minne' oluşumu türü yaratmış olur. Bu, yalnızca çeşitli ve yine de en olanaklı yaklaşımlarla değil, aynı zamanda metnin kendisi aracılığıyla da ortaya konmaktadır.

Konuya 'Minnetrank' ile başlanılmış, bu iksirin Straßburg'daki özel değeri ve işlevi açıklanmıştır. 'Minne' oluşumunun hem 'Minnetrank'la hem de 'Minnetrank'tan öncesinde oluşmuş olabileceği gösterilmiştir. Bu çalışma 'Minnetrank'ın, eserin ana unsuru olduğunu ve aynı zamanda da dönüm noktası olarak kabul edilebileceği göstermiştir. 'Minnetrank'ın işlevi tüm metnin onun yorumuna bağlı olduğundan oldukça önemlidir. Bu sayede ideal, farklı ve şimdiye kadar var olmayan bir 'Minne' kavramının meydana geldiği gösterilmiştir. Bu noktada girişteki soru tekrar ele alınacak olursa, elde edilen sonuçlara dayanarak aşkın 'Minnetrank'tan önce var olduğunu söylemenin mümkün olduğu aşikârdır. Bu çalışma bu sonuca özellikle ejderha dövüşü sahnesi ile banyo sahnesi ile göstermiştir. Özellikle burada sunulan tüm çalışmalarını değerlendirildiğinde erotik gerekçesi daha mantıklı ve çağdaş bir görüş olduğu ortaya çıkmıştır.

Tristan ile ilgili olarak da krala karşı olan görev bilinci nedeniyle duygularını açıkça ortaya koyamadığını ve onları içinde taşıdığını özellikle seçilen metin içerisi sahnelerden yapılan analizlere dayanarak gösterilmiştir. Öte yandan, Isolde'nin aşka olan bağlılığı ise sorgulanabilir, çünkü fazlaca duygusal davranmakla birlikte cinsel düzeydeki kendi dişiliği tarafından çokça yönetildiği eser içerisinde açıkça sergilenmiştir.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynak

Straßburg, G. v. (1996). *Tristan Band 1, 2 und 3*. Hrsg. von Rüdiger Krohn. reclam.

İkincil Kaynaklar

Ehrismann, O. (1989). Isolde, der Zauber, die Liebe- der Minnetrank in Gottfrieds ,Tristan' zwischen Symbolik und Magie. In: Feldbusch, E. (Hrsg.): *Ergebnisse und Aufgaben der Germanistik am Ende des 20. Jahrhunderts. Festschrift für Ludwig Erich Schmitt*. Olms.

Furstner, H. (1956). Der Beginn der Liebe bei *Tristan* und Isolde in Gottfrieds Epos. *Neophilologus 41*.

Ganz, P. F. (1970). Minnetrank und Minne. Zu Tristan V.11707f. In: *GöppingerArbeiten zur Germanistik 25 (1970)*. Kümmerle.

Straßburg, G. v. (1996). *Band 3*. Kommentar. Hrsg. von Rüdiger Krohn. 6. Auflage. reclam.

Hatto, A. T. (1973). *Der minnen vederspil Isolt*. In: Wolf, A. (Hrsg.): *Gottfried von Straßburg*. WBG.

Herzmann, H. (1976). Nochmals zum Minnetrank in Gottfrieds Tristan. Anmerkung zum Problem der psychologischen Entwicklung in der mittelhochdeutschen Epik. *Euph. 70*.

Huber, C. (2000). *Gottfried von Straßburg: Tristan*. Schmidt.

- Keck, A. (1998). Die Liebeskonzeption der mittelalterlichen Tristanromane. Zur Erzähllogik der Werke Bérlous, Eilharts, Thomas' und Gottfrieds. In: *Beihefte zu Poetica, Heft 22*, hrsg. von Karlheinz Stierle. Fink.
- Mertens, V. (1995). Bildersaal – Minnegrotte – Liebestrank. Zu Symbol, Allegorie und Mythos im Tristanroman. In: *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur 117*
- Miksch-Köthner, D. (1991). *Zur Konzeption der Tristanminne bei Eilhart von Oberg und Gottfried von Straßburg*. Helfant Studien 7.
- Rocher, D. (2002). Gegensätze und/oder Verbindungen? In: Huber, C. und Millet, V. (Hrsg.). *Der »Tristan« Gottfrieds von Straßburg*. Niemeyer.
- Ranke, F. (1925). *Tristan und Isold*. München 1925 (Bücher des Mittelalters 3). Bruckmann.
- Ranke, F. (1973). Die Allegorie der Minnegrotte in Gottfrieds Tristan. In: Wolf, A. (Hrsg.): *Gottfried von Straßburg*. Darmstadt. WBG.
- Schnell, R. (1985). *Causa Amoris – Liebeskonzeption und Liebesdarstellung in der mittelalterlichen Literatur*. DeGruyter.
- Schweikle, G. (1991). Zum Minnetrank in Gottfrieds 'Tristan'. Ein weiterer Annäherungsversuch. In: Fritsch- Rößler, W. (Hrsg.): *Uf der mâze pfat. Festschrift für Werner Hoffmann, Göppingen* (=Göppinger Arbeiten zur Germanistik, Nr. 555). Kümmerle.
- Todtenhaupt, M. (1992). *Veritas Amoris. Die »Tristan«- Konzeption Gottfrieds von Straßburg*. Frankfurt am Main. (Bochumer Schriften zur deutschen Literatur 30.). Peter Lang.
- Young, C. (2002). Der Minnetrank als Literarisierungsprozeß bei Gottfried von Straßburg. In: Huber, C., Millet, V. (Hrsg.): *Der 'Tristan' Gottfrieds von Straßburg. Symposium Santiago de Compostela, 5. bis 8. April 2000*. Niemeyer.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

yazar katkı oranı : % 100